

De millenniumbom :¹ betaalt u de schade?

Juridische kanttekeningen bij het 'Jaar 2000' probleem

Pascal Walrave

stafmedewerker GOM - West-Vlaanderen

De millenniumbug kan zowel voor de bestuurders van een onderneming als voor de onderneming zelf naast technische ook belangrijke juridische consequenties inhouden. Bedrijven die het probleem actief en preventief aanpakken, zullen hun juridisch risico in belangrijke mate kunnen beperken.

Schromelijk onderschatte ramp of torenhoog opgeblazen 'hype'?

Binnen minder dan zes maanden weten we of de millenniumbom echt zo verwoestend toegeslaan heeft als sommigen het ons voorhouden.

De voorspellingen in verband met het computerprobleem dat de eeuwwisseling met zich mee brengt, geven inderdaad aanleiding tot verschillende visies en attitudes.

Sommigen vragen zich af of er überhaupt wel een probleem is, terwijl anderen reeds maanden minutieus voorbereidingen treffen om de kaap naar de volgende eeuw vlot te ronden.

Zeker in deze problematiek is enkel de onzekerheid over de ware toedracht van het probleem.

Waar onzekerheid heerst, is het voor een bedrijfsleider zaak om deze onzekerheid onder controle te houden of toch minstens zo veel mogelijk in te dijken.

In 'West-Vlaanderen Werkt' van december 1997 gaf Luc Dewaele, accountmanager van Infosoft, reeds een inzicht hoe de informatica-problematiek rond het 'Jaar 2000', samen met de introductie van de Euro, projectmatig aangepakt kon worden.²

In deze bijdrage leggen we het accent op een aantal juridische gevolgen die de millenniumbug met zich meebrengt en de verantwoordelijkheid van het management indien het project niet of onvoldoende aangepakt werd.

De juridische consequenties van wat het jargon het Y2K-probleem noemt, kan men grosso modo in twee groepen opdelen.

In de eerste plaats zijn er de legale gevolgen op het vlak van de bedrijfsvoering van de onderneming als dusdanig. Vereenvoudigd zouden we deze gevolgen als **externe legale gevolgen** kunnen omschrijven, vermits zij in vele gevallen afhankelijk zijn van de interventie, informatie of reeds uitgevoerde acties van een 'derde', een buitenstaander aan het bedrijf.

Daarnaast zijn er ook gevolgen voor diegenen die **intern** de dagelijkse werking van het bedrijf onder hun hoede hebben : de zaakvoerders of leden van de raad van bestuur.

Externe legale gevolgen

Iedere onderneming leeft binnen een economische omgeving met een veelheid aan interacties met andere ondernemingen.

Deze interacties hebben vrijwel allemaal een juridische grondslag of legaal tegenwicht.

Ondernemingen gaan namelijk huren, kopen, verkopen, licenties aangaan, deelaspecten van de activiteiten outsourcen, onderhoudscontracten of verzekeringen afsluiten en zo meer.

Het millenniumprobleem heeft vanuit deze gezichtshoek gevolgen op twee vlakken.

Rechtstreeks wanneer het gaat om juridische problemen in verband met software, hardware en producten die informaticabestanddelen bevatten zoals onder meer 'embedded chips'.

Onrechtstreeks wanneer zou blijken dat ten gevolge van de millenniumbug de onderneming als het ware in een domino-effect meegesleurd wordt en u bijvoorbeeld als toeleverancier niet langer kan leveren of als uitbesteder niet langer geleverd wordt.

Wie zal hiervan het gelag betalen? Wie gooide de eerste domino om?

In dit tweede geval gaat het dus om de legale consequenties van gebruikelijke economische relaties die door toedoen van het Y2K-probleem ernstig verstoord worden.

Rechtstreeks : software, hardware en producten met informaticabestanddelen.

Vermits de millenniumbug in essentie een informaticaprobleem is, is het belangrijk dat naast een inventarisatie van de technische problemen ook een juridische doorlichting gemaakt wordt van de overeenkomsten, licenties, onderhoudscontracten en verzekeringspolissen die gerelateerd zijn aan dit onderwerp.

Uit de vrij schaarse en buitenlandse rechtspraak over het Y2K-probleem kunnen we afleiden dat meestal drie kernvragen naar voren komen.

Stellen we vooraf toch duidelijk dat iedere individuele case juridisch verschillend is en dat generalisering de verschillende nuances van iedere zaak onvoldoende in de verf zet.

Wij bieden hier dan ook enkel een algemeen overzicht.

De drie belangrijke vragen zijn :

Is de millenniumbug juridisch te definiëren als een 'verborgen gebrek'?

Eén van de verplichtingen van een verkoper is inderdaad de 'vrijwaring' (juridische bescherming) van de koper tegen een verborgen gebrek. Men spreekt van een verborgen gebrek wanneer het gebrek bij de levering niet zichtbaar is, maar in de kiem aanwezig en dit gebrek de zaak ongeschikt maakt voor het normale gebruik.

Het 'Jaar 2000' probleem voldoet vrij goed aan deze omschrijving.



Hugo Maertens, Brugge

Om uw rechten optimaal te benutten, zal het heel belangrijk zijn zeer snel te reageren na het ontdekken van het verborgen gebrek. Zo reageert u het beste per aangetekend schrijven, zodra u het gebrek vaststelt of onmiddellijk na het verkrijgen van de informatie over de millennium-niet-bestendigheid.

In de gemediatiseerde Y2K materie raden wij u bovendien aan niet af te wachten en zelf naar de relevante informatie op zoek te gaan.

Heeft de leverancier voldaan aan zijn informatieplicht?

Een leverancier is een professionele verkoper en wordt - althans juridisch - geacht te kwader trouw te zijn. Dit betekent dat in tegenstelling tot de gangbare praktijk bij een geschil, de bewijslast niet bij de eisende koper ligt maar bij de verwerende verkoper.

Kan de verkoper bewijzen dat hij op professionele wijze voldaan heeft aan zijn informatieplicht, dan trekt u als koper aan het kortste einde, vermits u willens nilens toch de zaak kocht.

De bewijzen dienen evenwel beschouwd te worden in functie van de beschikbare technologische kennis op het moment van de aankoop.

In *Young vs Baker* pleitte de Amerikaanse arbitragerechter de heer Young, vertegenwoordiger van Andersen Consulting, vrij van contractuele fout omdat deze kon aantonen dat in 1989 slechts twee mainframe software pakketten

bestonden die pasten voor de doelstellingen van de heer Baker, maar dat geen enkel van deze pakketten 'Jaar 2000' bestendig was.

Vermits de heer Baker uiteindelijk omwille van budgettaire redenen toch zijn expliciete goedkeuring gaf aan de implementatie van deze softwareprogramma's, kon hij zich niet langer beroepen op enige professionele fout in hoofd van de consultant.

De bewijsplicht van de verkoper vergemakkelijkt bovendien naar gelang het niveau van specialisatie van de koper stijgt. Heeft de koper een eigen centrale aankoopdienst of een uitgebouwde IT-afdeling, dan zal de informatieplicht van de verkoper in mindere mate spelen.

Valt het oplossen van het Y2K-probleem binnen de garantieverplichting of het bestaande onderhoudscontract?

Het probleem van de garantieverplichting of het onderhoudscontract is nauw verbonden met de levensduur van de producten en de definiëring van bepaalde contractuele sleutelbegrippen zoals 'defect', 'bug' of 'virus'.

Producten na 1997 zullen ongetwijfeld millenniumbestendig zijn en deze vóór die datum vallen ongetwijfeld reeds buiten de garantieperiode.

In de schaarse gevallen waar, zoals een recente Franse uitspraak stelt, op de software 'levenslange garantie' gegeven werd, zal de soft-

ware ontwikkelaar moeten instaan voor zijn ambitieuze benadering van de markt.

Bij zowel garantieclausules als onderhoudscontracten zal aandachtig de definiëring van bepaalde termen moeten nagegaan worden.

Wat als de bepalingen van het onderhoudscontract voorzien dat de leverancier zal instaan voor het verhelpen van 'ieder virus in het software- programma dat het databestand beheert met uitsluiting van bugs en andere defecten'?

Wat verstaat men hier onder 'defect'? en wat is juridisch een 'bug'? Is het 'Jaar 2000' probleem een 'virus'?

Hierover bestaat weinig of geen rechtsliteratuur of rechtspraak. Volgens Jeff Jinnett, Amerika's vooraanstaand auteur over het Y2K probleem, is de millenniumbug geen 'virus' - het infecteert en verspreidt zich namelijk niet verder - maar kan het wel omschreven worden als een bug of defect van het programma, waardoor de normale en verwachte werking van het programma verstoord wordt.

In de voorbeeldclausule zullen de millenniumaanpassingen bijgevolg niet via het onderhoudscontract aangepast kunnen worden.

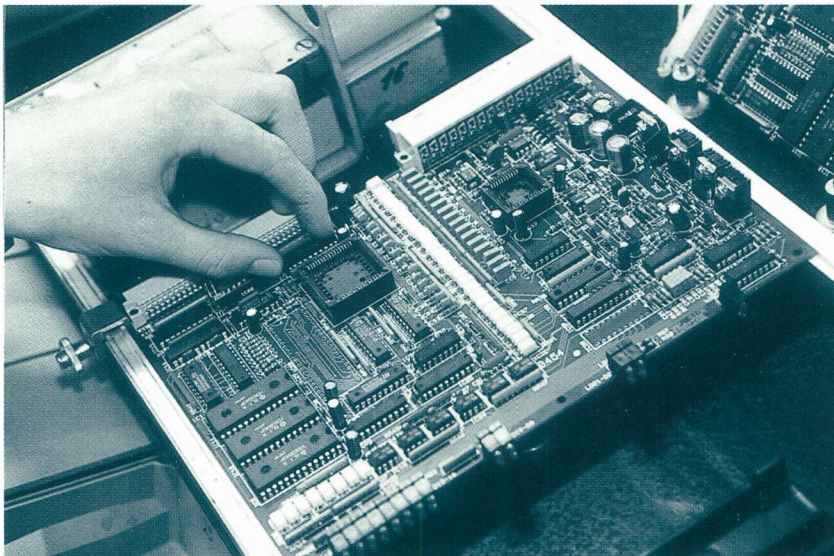
Wij wensen er bovendien op te wijzen dat heel wat garantie- en onderhoudsclausules een aansprakelijkheidsvoorbehoud formuleren wanneer iemand anders dan de verkoper of contractuele dienstverlener aanpassingen uitvoert aan hard- of software.

Overeenkomsten met gespecialiseerde 'Jaar 2000'-consultants voorzien een duidelijke omschrijving van de taken en verantwoordelijkheden van deze experts.

Tot slot van dit onderdeel vermelden we eveneens dat ook andere producten met informaticabestanden dan computers aan het Y2K gebeuren onderhevig zijn.

Eigenlijk is alles waar een zogenaamde embedded chip in verwerkt is, een potentiële boosdoener.

Zo riskeert u (niet limitatief) eveneens millenniumproblemen met antwoordapparaten, telefooncentrales, kopieer- en faxapparaten, thermostaten, brand- en andere beveiligingssystemen, televisie's, radio's, luchtbehandelingssystemen, liften, CAD-systemen, intelligente pompen en kleppen, verkeerslichten, geldautomaten, kassasystemen en zelfs met uw auto.



archief Barco

Onrechtstreeks : het Y2K-probleem hypothekeert mijn bedrijfsactiviteit

Indien de millenniumbom enkel gevolgen heeft voor de interne werking van het bedrijf, kan men stellen dat de gevolgen voor de onderneming, hoewel financieel zwaar, toch doorgaans van voorbijgaande aard zullen zijn.

Mieke Dequae, corporate risk manager bij Bekaert, stelt terecht dat het (Y2K) risico zich pas realiseert wanneer de klant in de kou blijft staan.³

De commerciële gevolgen van een niet-levering wegen bij veel bedrijven inderdaad vaak zwaar door.

Het vertrouwen van een klant herwinnen of uw marktaandeel bestendigen kan u meer tijd vragen en duurder uitvallen dan het vervangen van uw hard- en software.

Het aanleggen van overstocks is vanuit dit oogpunt zeker te overwegen.

Op de koop toe zal een niet-levering naast commerciële ook **juridische gevolgen** met zich meebrengen.

Wat als ik toch niet (voldoende) kan leveren of niet (voldoende) geleverd wordt?

Samengevat kunnen we stellen dat de wijze waarop u het millenniumprobleem hebt aangepakt in belangrijke mate de juridische gevolgen van uw niet-levering zal beïnvloeden.

Bij een geschil zal een onderneming moeten aantonen dat zij de nodige zorgvuldigheid aan de dag heeft gelegd voor het Y2K-probleem.

Niets doen duidt op onvoldoende zorgvuldigheid en kan aanleiding

geven tot **verzwaarde aansprakelijkheid**.

Het is bovendien belangrijk deze zorgvuldigheid te kunnen bewijzen.

Zet bijgevolg uw millennium-aanpak op papier.

Interne nota's, notulen van de raad van bestuur, logboeken, werk-instructies, vragenlijsten, relevante briefwisseling, certificaten en garanties, noodplannen, testresultaten... helpen u uw millenniuminspanningen te documenteren, ook tegenover uw verzekeraar.

Blijven stilzitten en het millenniumprobleem negeren heeft bovendien tot gevolg dat bedrijven die hun leveringsverplichtingen niet nakomen, zich **niet kunnen beroepen op de bevrijdende werking van overmacht**.

Wanneer bijvoorbeeld een schip met uw lading tijdens een niet te voorspellen orkaan vergaat, dan treft u geen schuld en zal deze 'overmacht' voor u juridisch bevrijdend werken: u zult geen tweede keer moeten leveren.

Overmacht veronderstelt weliswaar dat het voorval waardoor men niet kan leveren, geen fout uitmaakt in hoofde van de niet-leverende partij. Of anders gezegd: overmacht is een onvrijwillig voorval - een 'Act of God' - waar diegene die het inroept geen schuld treft.

Hoewel volgens sommigen Y2K het gehalte heeft van een informatica-orkaan, heeft de mediativering van het probleem tot gevolg dat geen enkele bedrijfsleider vandaag nog kan beweren niet op de hoogte te zijn van de millenniumproblematiek.

Een ondernemer die de andere kant blijft uitkijken en zijn systemen niet controleert op millennium-

bestendigheid begaat juridisch een fout en kan geen beroep meer doen op overmacht om aan zijn aansprakelijkheid te ontsnappen.

Hij snijdt bovendien in eigen vinger, want een bedrijfsleider heeft eveneens een **schadebeperkingsplicht**.

Stilzitten kan hierdoor uitdraaien op het gedeeltelijk aansprakelijk gesteld worden voor eigen schade.

Een ondernemer neemt, vanuit juridisch oogpunt, de problematiek bijgevolg actief aan en gaat zelf op zoek naar informatie.

Dit houdt onder meer in dat men de millenniumbestendigheid nagaat bij leveranciers van informatie (bijvoorbeeld: on-line banking), telecommunicatie en automatisering.

Belangrijk bij deze **millenniumbestendigheid** is de aangewende standaard die men gebruikt.

De meest courante standaard is de DISC PD2001-1/1998 van de British Standards Institution.⁴

Naast deze 'technisch' gerichte millenniumbestendigheid gaat men het beste ook na bij leveranciers van grondstoffen, energie, halffabrikaten en andere toeleveranciers hoe zij het millenniumprobleem aanpakken en welke acties zij ondernemen om de continuïteit van de bedrijfsvoering te garanderen.

Wat doe je nu als een leverancier niet reageert op uw vraag naar Y2K informatie?

Ook in deze materie lijkt de strategie er soms in te bestaan niet te reageren op vragen tot informatie of certificering.

Dikwijls is de informatie louter een doorverwijzing naar de eigen leverancier van de betrokkene of de vermelding van een website.

Deze laatste zijn duidelijk onvoldoende voor de informatieplicht van professionals.

Het niet beantwoorden van millenniumbriefwisseling houdt vaak een verschuiving in van de informatie of onderzoeksplicht en kan zelfs leiden tot éenzijdige aanpassingen van bestaande contracten.

Een alternatieve formulering die voor een deel rekening houdt met uw positie als leverancier kan uw juridische positie positief beïnvloeden.

Krijg je van je leverancier geen of slechts een mager antwoord op de vraag naar millenniumbestendigheid, dan stuur je een rappel waarbij je de persoon eventueel in gebreke stelt.

Sommige leveranciers reageren ook vlugger en vollediger wanneer dergelijke brief uitgaat van uw raadsman.

U kunt uiteindelijk een procedure opstarten om uw leverancier tot enige actie te dwingen, hoewel dit ons slechts de ultieme zet lijkt wanneer iedere vorm van commercieel overleg onmogelijk geworden is.

Het voorbeeld van de VS toont bovendien dat de meeste procedures ofwel vroegtijdig minnelijk worden afgewikkeld ofwel de eiser in het ongelijk stellen vermits hij - vóór

1 januari 2000 - nog geen daadwerkelijke schade kan aantonen.⁵

Wanneer u **zelf als leverancier gevraagd wordt uw millenniumbestendigheid te bevestigen**, is enig voorbehoud en een aangepaste juridische formulering zeker op zijn plaats.

Niemand kan immers de gevolgen van het Y2K probleem voor 100% zeker inschatten.

Vermijdt formuleringen als '100% millenniumproof' of 'Wij waarborgen millenniumbestendigheid', maar omschrijf als 'naar ons weten', 'naar ons beste vermogen', 'met onze actuele kennis', 'naar alle waarschijnlijkheid'.

Deze termen duiden op een **middelenverbintenis**, zoals een dokter u met zijn actuele inzicht en kennis zal proberen te genezen zonder een 100% resultaat te waarborgen.

'100% Millenniumproof' houdt daarentegen een resultaatsverbintenis in die je niet anders kunt dan nakomen.

Een positieve waarborg houdt evenmin in dat dit onvoorwaardelijk dient te gebeuren.

De meeste leveranciers schrijven momenteel in hun antwoord toch als basisvereiste een bedrijfsgebonden testing van de kritische informaticabestanddelen voor.

Interne legale gevolgen

Tot nu toe hadden we het vooral over het millenniumprobleem in relatie tot externe contractpartijen.

Binnen het bedrijf kan Y2K echter ook gevolgen hebben op de aansprakelijkheid van bestuurders.

Van een raad van bestuur wordt immers verwacht dat zij de onderneming bestuurt als een 'goede huisvader'.

Dit betekent voor een probleem met strategisch belang als Y2K, dat

de bestuurders alle noodzakelijke maatregelen dienen te treffen om dit informaticaprobleem op te lossen en de negatieve effecten op de bedrijfsactiviteit te beperken.

Zowel het Vennootschapsrecht als het Burgerlijk recht bieden aansprakelijkheidsgronden voor bestuurders.

Vennootschappenwet.

Drie artikels in de Vennootschappenwet lijken hier relevant.

Artikel 61§1 Venn.W. :

'Bestuurders zijn overeenkomstig het gemeen recht verantwoordelijk voor de vervulling van hun opgedragen taak en aansprakelijk voor de tekortkomingen in hun bestuur.'

Bestuurders zijn inderdaad ten opzichte van de vennootschap en de aandeelhouders individueel, maar niet hoofdelijk aansprakelijk voor de bestuurs- en beleidsfouten tijdens hun mandaat.

Niets doen in verband met het millenniumprobleem kan hier aanleiding geven tot aansprakelijkheid van een bestuurder.

Het is de vennootschap zelf, via zijn aandeelhouders, die deze aansprakelijkheid zal moeten invoeren.

Merken we wel op dat het hier slechts gaat om een zogenaamde 'marginale toetsing' van de bestuurdersaansprakelijkheid. De bestuurder heeft een middelenverbintenis, zal met andere woorden zijn uiterste best moeten doen om het Y2K probleem op te lossen, maar moet geen 100% zeker resultaat garanderen.

Concreet houdt dit in dat de bestuurder zal moeten aantonen dat hij het probleem ernstig aangepakt heeft en onder meer nagegaan heeft wat de gevolgen zijn op de vennootschap van de overgang naar het 'Jaar 2000' (onderzoekplicht). Dat hij na evaluatie van de gevolgen een actie- en noodplan heeft opgesteld en deze plannen, ondersteund met de nodige financiële middelen en mankracht, daadwerkelijk heeft uitgevoerd of kenbaar gemaakt.

Net zoals de vennootschap houdt ook de bestuurder er het beste een ruime documentatie van de acties op na.

Artikel 62§2 Venn.W. :

'De bestuurders zijn, hetzij jegens de vennootschap, hetzij jegens

derden, hoofdelijk aansprakelijk voor alle schade die het gevolg is van overtreding van de bepalingen van deze titel of van de statuten van de vennootschap'.

Het overtreden van de bepalingen van de statuten, de vennootschappenwet, de boekhoudwetgeving of de regels in verband met de jaarrekening, geeft aanleiding tot een hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders ten opzichte van de vennootschap of belanghebbende derde zoals klanten en leveranciers.

Welke bepaling van de **vennootschapswetgeving** kan een bestuurder nu overtreden rond het millenniumgebeuren?

Artikel 77 Venn.W. verplicht de bestuurders tot het opstellen van een jaarverslag. Dit verslag moet volgens lid 4 van dit artikel 'inlichtingen geven over de omstandigheden die de ontwikkeling van de vennootschap kunnen beïnvloeden'.

De sanctie voor de bestuurder als hij het jaarverslag niet maakt of de inlichtingen niet geeft, is artikel 62§2 Venn.W.: hoofdelijke aansprakelijkheid.

De millenniumbug valt zeker onder de noemer van belangrijke 'omstandigheid', zodat het aangewezen is informatie over het actieplan, de geraamde kostprijs en risico's op te nemen in dit jaarverslag.

De Commissie voor het Bank- en Financieuzen heeft in een circulaire van 17 november 1998 de aanbeveling gedaan aan Belgisch genoteerde vennootschappen om uiterlijk in de jaarbrochure over het boekjaar 1998 informatie te verstrekken over de verwachte invloed van de overgang naar het 'Jaar 2000' op de positie van de vennootschap.

Daarnaast dienen, op basis van het **KB van 8 oktober 1976** met betrekking tot de **jaarrekening**, 'de nodige voorzieningen en reserves te worden aangelegd' wanneer op de balansdatum de waarschijnlijkheid bestaat van een bepaald risico of verlies.

Met betrekking tot Y2K zal deze appreciatie afhangen van de feitelijke omstandigheden.

Men kan bovendien opteren om geen voorzieningen aan te leggen, maar in de toelichting te vermelden dat de millenniumbug een 'onvermijdelijke aleatoire waardering' inhoudt.⁶

Merken we tot slot nogmaals op dat bestuurders zowel op basis van artikel 77 Venn.W. als via het KB

van 8 oktober 1976 persoonlijk kunnen aangevallen worden, niet enkel door de aandeelhouders maar ook door niet-geleverde klanten of onbetaalde leveranciers.

Artikel 63 ter Venn.W. :

'Indien bij faillissement van de vennootschap de schulden de baten overtreffen, kunnen bestuurders of gewezen bestuurders, <.....>, persoonlijk en al dan niet hoofdelijk aansprakelijk worden verklaard voor het geheel of een deel van de schulden van de vennootschap tot het beloop van het tekort, indien komt vast te staan dat een door hen begane, kennelijk grove fout heeft bijgedragen tot het faillissement.'

Indien de bestuurders een 'kennelijk grove fout' begingen die tot faillissement leidt, worden zij persoonlijk aansprakelijk gesteld voor het tekort.

Bij de omschrijving als 'grote fout' moet het gaan om een vrij exceptioneel voorval dat bovendien nog 'kennelijk' (met kennis van zaken) moet gebeuren.

Dit artikel zal wellicht slechts ingeroepen worden indien de raad van bestuur het millenniumprobleem volledig genegeerd heeft.

**Burgerlijk recht
(Art. 1382-1383 B.W.)**

De bestuurders van een vennootschap kunnen eveneens aansprakelijk gesteld worden op grond van een onrechtmatige daad (art. 1382 B.W.), wanneer zij in naam van de vennootschap contractuele verbintenissen aangaan, terwijl zij wisten of redelijkerwijs behoorden te weten dat deze door de vennootschap niet zullen kunnen nagekomen worden.

Niet-millenniumbestendige hard- en software verkopen zonder de klant daarvan op de hoogte te brengen; JIT-leveringen bevestigen zonder de millenniumbestendigheid van uw logistiek apparaat na te gaan; continuïteit in het productieproces onderschrijven zonder de infrastructuur op Y2K te testen.... kunnen aanleidingen zijn om bestuurders te vervolgen omwille van onrechtmatige daad.

Besluit

De oplossing van het Y2K probleem is in se een economisch weinig rendabele zaak.

Het brengt inderdaad weinig of geen toegevoegde waarde met zich en vraagt niettegenstaande dat, een belangrijke mobilisering van personeel en kapitaal.

Toch kan de millenniumbug zowel voor de bestuurders van een onderneming als voor de onderneming zelf naast technische ook belangrijke juridische consequenties inhouden.

Bedrijven die het probleem actief en preventief aanpakken, zullen hun juridisch risico in belangrijke mate kunnen beperken.

Dit sluit geen onvoorzienne omstandigheden uit op 01/01/2000.

Sommige bedrijven opteren daarom de 'wait and see' attitude aan te nemen en wensen slechts na de millenniumovergang de problemen aan te pakken.

Of deze optie meer rechtszekerheid biedt voor het bedrijf, is zeker de vraag.

De kosten van een a priori aanpak zijn vrij exact te berekenen en in te schatten; de financiële, commerciële en juridische gevolgen van een a posteriori aanpak zijn dat veel minder. Aan u de keuze.

- 1 Op 7 juni 1999 organiseerde de GOM - West-Vlaanderen onder deze titel een LINK informatiesessie voor bedrijfsleiders rond het "Jaar 2000" probleem. Gastsprekers waren Mark De Vlieghe van Loeff Claeys Verbeke en Geert Vancoppenolle van Arthur Andersen. Dit artikel is ten dele gebaseerd op de inhoud van deze informatiesessie en op de Y2K Newsletter van Loeff Claeys Verbeke van januari 1999. De auteur schrijft echter in eigen naam.
- 2 L. Dewaele, De Euro en uw bedrijf, *West-Vlaanderen Werkt*, 5/1997, p. 214-216.
- 3 H. Housen, Inspelen op nieuwe risico's, *VEV-Snelberichten*, nr. 10, 28 mei 1999, p. 37-39.
- 4 U vindt deze standaard op het internet: <http://www.bsi.org.uk/disc/year2000.html>.
- 5 Een goed en actueel overzicht van de Y2K lawsuits door Hancock, Rothert & Bunshoft LLF vind je op <http://www.2000law.com/html/summaries.htm>.
- 6 'Onvermijdelijke aleatoire waardering' betekent dat de omvang van een wel omschreven, voorzienbaar risico of verlies niet enkel onzeker maar bovendien volstrekt onbepaalbaar is bij gebrek aan objectieve beoordelingscriteria.

TIV

**Technologische
Innovatiecel voor
Vlaanderen vzw**

**Gemeenschappelijke
Cel van de Vlaamse
GOM's**

Als innoverende KMO wenst U: een goed product, een geschikte partner, een klare kijk op de nieuwste technologische ontwikkelingen, een passende strategie, de juiste informatiekanalen, een snel resultaat

TIV:

uw rechterhand voor een succesvolle innovatiestrategie

Tot uw beschikking staan: een multidisciplinair team jarenlange ervaring in het opsporen van de nieuwste producten, processen of projecten toegang tot databanken, instituten, federaties,... waar ook ter wereld een flexibele, uitgeteste methodiek technologie-monitoring geleide workshop voor het initiëren van productideeën

**TIV biedt U een volledig
gepersonaliseerd
programma aan**

startbespreking en formulering van uw interesseprofiel wereldwijde prospectie en contactname analyse van de respons evaluatie van de voorstellen rapportering van de resultaten opvolging van de contacten

Contactadressen

GOM - West-Vlaanderen
Baron Ruzettelaan 33,
8310 Brugge-Assebroek
Tel. 050/36 71 00
Fax 050/36 31 86

TIV
Bisschoffsheim 25,
1000 Brussel
Tel. 02/219 56 10
Fax 02/219 82 27